

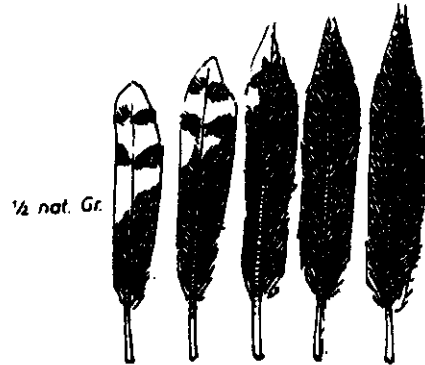
Het determineren van prooiresten van roofvogels en uilen.

Dick A. Jonkers.

Waarom prooiresten onderzoeken?

Over de samenstelling van het voedsel van roofvogels en uilen is reeds veel gepubliceerd. Als de drijfveer alleen maar de belangstelling is om te weten te komen wat bijv. een havik, sperwer of bosuil eet, kan beter eerst op een veel minder tijdrovende manier de literatuur worden doorgenomen. Er kunnen echter andere motieven zijn bijv.: wat eten de roofvogels in mijn gebied of hoe verandert de voedselsamenstelling in de loop van het jaar? Ook dit type onderzoek is arbeidsintensief. De meest voorkomende reden, waarom prooiresten worden gedetermineerd is, dat men wil weten van wat voor vogel de resten afkomstig zijn, die men gevonden heeft.

Grote bonte specht

Verzamelen van het materiaal.

Naar gelang het doel dat we ons stellen, worden de resten van geslagen prooien systematisch gezocht of verzameld of is het een incidentele vondst. Voor degenen die gedetailleerd onderzoek willen gaan verrichten verdient het aanbeveling monografieën van roofvogels en uilen vooraf te bestuderen en handboeken te raadplegen. Bij het verzamelen kan het best zoveel mogelijk worden meegenomen: schedelresten, veren, poten en alles wat voor determinatie bruikbaar is, vooral veren van vleugel en staart.

Noteren van gegevens.

Zie hiervoor: Praktische raadgevingen voor het verzamelen en uitpluizen van braakballen. (Jonkers 1989).

De eerste schifting van het materiaal.

Braakbalmateriaal en zoogdierresten worden apart gehouden en behandeld zoals in bovenstaande bijdrage is beschreven. Van de vogelresten is meestal wel ongeveer vast te stellen in welke groep ongeveer gezocht moet worden. Opvallend gekleurde vogels springen eruit, mezen vallen op evenals steltlopers. Maar dan komen de problemen! Welke kleine zanger is het? Tot nu toe geraadpleegde handboeken voor determinatie in het veld blijken opeens niet meer bruikbaar te zijn. Nu komt het erop aan details te gaan onder-

scheiden: is de vleugel of staart compleet, wat is de lengte, hoe zijn de kleuren verdeeld, zijn er insnijdingen in de vleugel- of staartpennen? De poten geven aanwijzingen in welke groep we moeten zoeken. Het schedelonderzoek, zeer gespecialiseerd, laten wij hier achterwege. Alleen als de schedel nog redelijk compleet is met veren en kleur van de snavel kunnen we er wat mee doen.

Determinatie.

Om de lengte van veren e.d. te kunnen vaststellen is het noodzakelijk een schuifmaat of lineaal te gebruiken. We kunnen vervolgens twee wegen bewandelen. De eerste is een poging om met behulp van meegebrachte determinatielitteratuur te trachten de soort te achterhalen. Deze litteratuur is zo uitgebreid, dat de tabellen en andere gegevens hier niet in extenso kunnen worden weergegeven. (zie litteratuurlijst).

Een andere methode is vergelijkingen met opgezette vogels, balgen of een vleugelcollectie. Op speciaal voor het determineren van prooi-resten georganiseerde avonden zal al het genoemde materiaal voor een groot deel aanwezig zijn. Voor de eenzame onderzoeker, gespeend van al deze mogelijkheden, staat er nog een, zij het moeizame maar uiterst boeiende weg open. Deze kan een verenverzameling aanleggen (plumarium) en deze als basis voor zijn verede onderzoek gebruiken. In eerste instantie kunnen verkeersslachtoffers en op andere wijze om het leven gekomen vogels dienen.

Gegevens van vraatresten van enkele roofvogels.

Havik Plukt de prooi liefst op de kale bodem van een niet te dicht bos. Van vogels blijven vaak de afgeknaagde boven- en ondersnavel over en de- vaak diep uitgegeten- borstbeenderen. Van grote vogels laat de havik soms de schoudergordel intact, echter niet zo geregeld als de slechtvalk dit doet.

Sperwer Prooi (vogels en zoogdieren) worden zeer nauwkeurig, bij voorkeur op de bodem van een dicht bosje zonder ondergroei geplukt. Vaak is dit een naaldhoutbosje. De prooi-resten liggen dicht bijeen. Van vogels laat hij behalve de veren de losse onder- en bovensnavel liggen. De schedel heeft hij er dan helemaal afgegeten.

Slechtvalk Prooi hiervan zijn alleen in het winterhalfjaar te vinden. Plukt de vogels vrij volledig. Laat meestal (soms op kleine vogels na) schoudergordel, borstbeen en vleugels aan elkaar zitten. In het borstbeen van de prooi is vaak een gat te zien. De grote slagpennen worden meestal niet uitgetrokken. Plukt bij voorkeur op een kleine verhevenheid in het veld en als deze ontbreekt op de grond. Stadsvogels plukken op de torens waarop ze hun roestplaats hebben.

Torenvalk Vogels worden merendeels op de grond geplukt. Veelal wordt de kop afgerukt en blijft dan liggen. Muizen worden zelden geplukt.

Boomvalk Vogels worden op boomtakken en op de grond in het open veld en in niet te dicht bos geplukt. De vraatresten zijn vrijwel alleen in de omgeving van het nest, als die van een boomvalk te herkennen.

Bovenstaande gegevens zijn in de meeste gevallen letterlijk overgenomen uit Roofvogels (Tinbergen 1937).

Litteratuur:

- Busching, W.D. 1981: Praktische Hinweisung zur Anlage einer Rupfungssammlung. Der Falke 1981:330-335.
- Eykman, C. 1925: De Nederlandsche Anatidae. (De in wilden staat in ons land voorkomende Zwanen, Ganzen en Eenden, benevens een eenvoudige methode ter bepaling der soorten).
- Finckenstein, H. von 1937: Die Artbestimmung der häufigsten deutschen Fringillidae nach dem Schädel skelet. Anz. Ornith. Ges. Bay. II 393-403.
- Hansen, W. und Oelke H. 1973, 1974, 1976, 1978: Bestimmungsbuch für Rupfungen und Mauserfedern.
Teil I (1):	Vogelarten mit Steuerfedern bis zu 50,5 mm Länge.
Teil I (2):	idem von 51-54 mm Länge.
	idem von 54,5-57 mm Länge.
Teil I (4):	idem von 57,5 bis 60 mm Länge.
Teil I (5):	idem von 60,5 bis 63,5 mm Länge.
Teil I (6):	idem von 64-66,5 mm Länge.
Teil I (7):	idem von 67-70,5 mm Länge.
- Natur, Kultur und Jagd
Beiträge zur Naturkunde Niedersachsens: 26(2) 26-51
27(1/2) 53-105
29(3/4) 86-160
31(3/4) 54-128
- März, R. 1972: Gewöhl und Rupfungskunde. Berlin
- Molenaar, H. 1981 (ongepubliceerd); Eerste ontwerp determinatiesleutel voor schedelresten van kleine zaadetende zangvogels (mussen, vinken en gorzen).
- Tinbergen L. 1937: Roofvogels Nederlandse Jeugdbond voor Natuurstudie.

Leersum, januari 1989

snavel tapuit
pimpelmees

Grote bonte specht

snavel groenling
koperwiek
spreuw

